

Sygn. akt III AUa 759/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie III Wydział Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Halina Gajdzińska
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma (spr.) SSA Ewa Drzymała
Protokolant:	st. prot. sąd. Anna Baran

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2012 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. M.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

przy udziale zainteresowanej **E. M.**

o ustalenie ubezpieczenia społecznego rolników oraz stwierdzenia nieważności decyzji z dnia 19 grudnia 1998r.

na skutek apelacji wnioskodawcy J. M. oraz Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie Wydziału IV Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 marca 2012 r. sygn. akt IV U 1040/11

I. **oddala apelację J. M.,**

II. **uchyla zaskarżony wyrok w pkt II oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przekazuje sprawę temu organowi do ponownego rozpoznania,**

III. **zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz J. M. kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt III AUa 759/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 28 listopada 2012 r.

Wyrokiem z dnia 16 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w pkt 1 oddalił odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego – Oddział (...) w K. P. Terenowa w T. z

dnia 14 października 2011 r. dotyczącej ustania ubezpieczenia społecznego rolników E. M., natomiast w pkt 2 zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 17 października 2011 r. w ten sposób, że ustalił, iż decyzja z dnia 19 grudnia 1998 r. nie jest decyzją nieważną. Koszty postępowania między stronami Sąd Okręgowy wzajemnie zniósł o czym orzekł jak w pkt 3 sentencji orzeczenia.

Decyzją z dnia 14 października 2011 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddział (...) w K. P. Terenowa

w T., na podstawie art. 36 ust. 1 pkt 1 oraz art. 3a, art. 5a, art. 7 i art. 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), stwierdził ustanie od 1 kwietnia 2005 r. ubezpieczenia społecznego rolników E. M. w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno- rentowego z uwagi na to, że jako osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników i prowadząca dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą, nie złożyła w Kasie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za 2004 r. w terminie do 14 lutego 2005 r.

Decyzją z dnia 17 października 2011 r., Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddział (...) w K. P. Terenowa

w T., na podstawie art. 156 § 1 pkt 2, art. 157 § 1 i 2, art. 158 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.) i art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), stwierdził nieważność decyzji z dnia 19 grudnia 1998 r. w części dotyczącej podlegania przez J. M. ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie od dnia 4 listopada 1997 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że od dnia 4 listopada 1997 r. E. M. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie jako małżonka rolnika. W dniu 1 lutego 1999 r. rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą (...) Usługi Gastronomiczne. Zainteresowana jako osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników i prowadząca dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą, nie złożyła w Kasie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za 2004 r. w terminie do dnia 14 lutego 2005 r.

W dniu 5 września 2011 r. wpłynął do KRUS sporządzony przez E. M. wniosek o zmianę wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 7 września 2011 r., z których to dokumentów wynika, że ubezpieczona rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 1 lutego 1999 r. Wnioskodawczyni nie figuruje w Kompleksowym Systemie Informatycznym ZUS jako osoba zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z jakiegokolwiek tytułu.

W dniu 24 listopada 1995 r. J. M. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej pod nazwą (...). W okresie od 24 listopada 1995 r. do 31 grudnia 1997 r. podlegał obowiązkowi ubezpieczeń społecznych w ZUS i opłacał z tego tytułu składki.

W dniu 4 listopada 1997 r., w wyniku zawartej z rodzicami umowy darowizny, odwołujący stał się właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 1.75 ha, tj. 1.3765 ha przeliczeniowego. Zawierając tę umowę odwołujący został poinformowany przez notariusza o konieczności zgłoszenia faktu posiadania gospodarstwa rolnego w KRUS. Z dniem 1 stycznia 1998 r. odwołujący zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej z uwagi na porę roku, jak również to, że nie zatrudniał nikogo w tym okresie i nie miał pracy w prowadzonym warsztacie blacharskim.

W dniu 9 lutego 1998 r. wystąpił do KRUS z wnioskiem o objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników, nie informując organu rentowego o prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej. W momencie składania wniosku, odwołujący nie był pytany o to, czy prowadzi działalność gospodarczą. Decyzją z dnia 19 lutego 1998 r. Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddział (...) w T. stwierdziła podleganie przez J. M. i E. M. ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz ubezpieczenia emerytalno- rentowego od dnia 4 listopada 1997 r. Decyzja powyższa została skutecznie doręczona odwołującemu w

dniu 26 lutego 1998 r. Zawierała ona pouczenie o obowiązku informowania Kasy w ciągu 14 dni o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności, jak również o tym, że rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmując pozarolniczą działalność gospodarczą, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, nadal podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. W pouczeniu tym wskazano też, że rolnik lub domownik podlega ubezpieczeniu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej tylko wówczas, gdy złoży w tej sprawie stosowne oświadczenie Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.

Wnioskodawca ponownie podjął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej wiosną 1998 r. Z uwagi na to, że podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników, o fakcie tym nie poinformował Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Pomimo to, w kolejnych latach prowadził warsztat blacharski i przedkładał Urzędowi Skarbowemu zeznania podatkowe. Z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej odwołujący osiągał wymierne dochody w latach 1997-2010.

Od dnia 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca nie figuruje w Kompleksowym Systemie Informatycznym ZUS jako osoba zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego z jakiegokolwiek tytułu.

W dniu 5 września 2011 r. do KRUS wpłynął sporządzony przez odwołującego wniosek o zmianę wpisu w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej oraz zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 7 września 2011 r., z których to dokumentów wynika, że ubezpieczony rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 24 listopada 1995 r.

W dniu 28 października 2011 r. odwołujący wystąpił do Urzędu Gminy w S. z wnioskiem o wykreślenie wpisu o prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, oznaczając datę zaprzestania działalności gospodarczej na dzień 31 października 2011 r. Wójt Gminy S. decyzją z dnia 31 października 2011 r. wykreślił z ewidencji działalności gospodarczej.

Powyższy ustaleń Sąd I instancji dokonał na podstawie dowodów z dokumentów oraz zeznań odwołującego J. M..

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy powołując się na art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25) - w brzmieniu obowiązującym w dniu rozpoczęcia przez E. M. prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, tj. 1 lutego 1999 r., uznał, że na ubezpieczonym nie ciążył obowiązek składania w Kasie oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników. Zatem E. M. pomimo rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w dniu 1 lutego 1999 r., w dalszym ciągu podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników. Stosownie do art. 5a cyt. ustawy - w brzmieniu nadanym mu przez ustawę z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r. Nr 91, poz. 873), obowiązującym od dnia 2 maja 2004 r. organ rentowy zasadnie stwierdził w jej przypadku ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w pełnym zakresie od 1 kwietnia 2005 r., gdyż jako osoba podlegająca ubezpieczeniu społecznemu rolników i prowadząca dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą, nie złożyła w Kasie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za 2004 r. w terminie do 14 lutego 2005 r.

Sąd I instancji powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2008 r., I UK 287/07, OSNP 2009/13-14/182, podniósł, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała obowiązku indywidualnego zawiadamiania rolników o konieczności udokumentowania formy opodatkowania oraz wysokości podatku, a także o skutku jego zaniechania, określonych w art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 02.04.2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873 ze zm.). Z tego względu zaniechanie ze strony E. M. nie tłumaczy brak świadomości o istnieniu obowiązku złożenia w Kasie zaświadczenia, o którym mowa w art. 5a ust. 5 ustawy, jak również przeświadczenie, że jej postępowanie było zgodne z prawem.

Sąd Okręgowy podkreślił, że wbrew twierdzeniom odwołującego, organ rentowy mógł wydać zaskarżoną decyzję dopiero w 2011 r., a to z uwagi na brzmienie art. 39 ust. 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym

rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.), zgodnie z którym, w razie zmiany stanu faktycznego lub stanu prawnego, na podstawie którego wydano decyzję o ustaleniu podlegania ubezpieczeniu, wydaje się nową decyzję w tej sprawie.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy oddalił odwołanie od decyzji ZUS z dnia 14 października 2011 r., o czy orzekł jak w pkt I sentencji na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2011 r., I UZP 3/10 (OSNP 2011/17-18/233) uznał, że skoro od decyzji KRUS z dnia 17 października 2011 r. J. M. wniósł odwołanie rzeczą Sądu w niniejszej sprawie było zbadanie czy zaskarżona decyzja jest zasadna, z uwzględnieniem przepisów procedury administracyjnej. Odwołując się zatem do treści art. 156 § 1 pkt 2 k.p.a. Sąd I instancji wskazał, że organ administracji publicznej stwierdza nieważność decyzji, która wydana została z rażącym naruszeniem prawa. Za rażące naruszenie prawa rozumie się oczywiste naruszenie jednoznacznego przepisu prawa, które równocześnie narusza zasadę praworządnego działania organów administracji publicznej w demokratycznym państwie prawnym urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej (por. m.in. wyrok NSA z dnia 18.06.1997 r., III SA 422-427/96, Glosa 1998/10/29. O rażącym naruszeniu prawa decydują łącznie trzy przesłanki: oczywistość naruszenia prawa, charakter przepisu, który został naruszony oraz racje ekonomiczne lub gospodarcze- skutki które wywołuje decyzja (por. wyrok NSA z dnia 26.11.2008 r., II OSK 1457/07, LEX nr 526046). Mając powyższe na uwadze, Sąd I instancji stwierdził, że decyzja z dnia

19 grudnia 1998 r. w części dotyczącej podlegania przez J. M. ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie od dnia 4 listopada 1997 r. wydana została z rażącym naruszeniem prawa. Wnioskodawca pozarolniczą działalność gospodarczą prowadził już od 24 listopada 1995 r. Z tego tytułu w okresie od 24 listopada 1995 r. do 31 grudnia 1997 r. podlegał obowiązkowi ubezpieczeń społecznych w ZUS i opłacał należne składki. Skoro więc z dniem 1 stycznia 1998 r. zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, KRUS okoliczność tę winien uwzględnić, obejmując wnioskodawcę ubezpieczeniem społecznym rolników nie od 4 listopada 1997 r. (kiedy to podlegał on ubezpieczeniom społecznym w ZUS i faktycznie jeszcze wykonywał działalność gospodarczą), ale od 1 stycznia 1998 r.- skoro w tym dniu zawiesił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Treść wydanej decyzji pozostaje zatem w wyraźnej

i oczywistej sprzeczności z treścią przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25) - które stosuje się dopiero wówczas, gdy dana osoba nie podlega ubezpieczeniu społecznemu z innego tytułu - a charakter tego naruszenia powoduje, że owa decyzja nie może być akceptowana. Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy uznał, że mimo, iż decyzja z dnia 19 grudnia 1998 r. wydana została z rażącym naruszeniem prawa, to nie można stwierdzić jej nieważności. Nie stwierdza się bowiem nieważności decyzji, gdy wywołuje ona nieodwracalne skutki prawne (art. 156 § 2 k.p.a.), tj. wtedy gdy ani przepisy prawa materialnego, ani też przepisy procesowe, stanowiące podstawę działania organu administracji publicznej, nie czynią danego organu właściwym do cofnięcia tego właśnie skutku przez wydanie decyzji. Nieodwracalne skutki prawne to zatem takie skutki, które nie mogą być zniesione w drodze postępowania administracyjnego (por. wyrok SN z dnia 6 kwietnia 1995 r., III ARN 8/95, OSNP 1995/18/223). W ocenie Sądu, decyzja z dnia 19 grudnia 1998 r. skutki takie wywołała. Wnioskodawca z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej podlegał obowiązkowi ubezpieczeń społecznych w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych i opłacał składki z tego tytułu jedynie od 24 listopada 1995 r. do 31 grudnia 1997 r. Począwszy od wiosny 1998 r. (kiedy to wznowił prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej), z której w latach 1997-2010 uzyskiwał wymierny dochód, składek tych już nie opłacał, gdyż- jak sam przyznał- składki takie odprowadzał do KRUS, a ZUS składek od niego nie dochodził. Pomimo zatem, że począwszy od wiosny 1998 r. wnioskodawca powinien podlegać ubezpieczeniom społecznym w ZUS (z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej), okresu tego nie można mu już uwzględnić przy ewentualnym ustalaniu prawa do emerytury lub renty, ponieważ w okresie tym nie opłacał składek. Za okres od 1998 r., wnioskodawca mógłby uiścić zaległe składki w ZUS, jednakże nastąpiło ich przedawnienie (w przypadku spełnienia przedawnionego zobowiązania podatkowego, jest to nienależnie uiszczona kwota (nadpłata) w rozumieniu art. 72 § 2 pkt 1 Ordynacji podatkowej). Sąd I instancji podkreślił, że sytuacja dotycząca należności z tytułu składek jest analogiczna, jak

w przypadku zobowiązań podatkowych. W niniejszej sprawie, wnioskodawca ma zatem możliwość dobrowolnego uiszczenia składek na ubezpieczenia społeczne w ZUS jedynie za okres od 2002 r. do 2011 r.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy w pkt 2 zmienił zaskarżoną decyzję z dnia 17 października 2011 r. w ten sposób, że ustalił, iż decyzja z dnia 19 grudnia 1998 r. nie jest decyzją nieważną.

Mając na uwadze wyniki postępowania, Sąd zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania na podstawie art. 100 k.p.c.

Od pkt I powyższego wyroku apelację złożył wnioskodawca wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie odwołania. Skarżący zarzucił naruszenie przepisów postępowania administracyjnego w postaci art. 9 k.p.a., polegające na nie wzięciu pod uwagę pouczenia, które winno zostać udzielone, ponadto naruszenie przepisów prawa materialnego ze skutkiem wstecznym, tj. norm obowiązujących w określonym przedziale czasu do stanu faktycznego, który istniał na gruncie tej regulacji, oraz naruszenie art. 107 § 1 k.p.a. przez pominięcie, że organ rentowy wskazała wadliwą podstawę prawną zaskarżonej decyzji. W uzasadnieniu podniesiono, iż w postępowaniu administracyjnym nie obowiązuje z całą mocą wsteczna zasada ignorantia iurus nocet, albowiem osłabia ją regulacja art. 9 k.p.a., w świetle którego to na organie ciąży obowiązek należytego i wyczerpującego informowania stron w zakresie okoliczności faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie ich praw jak też obowiązków będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Z tą zasadą związana jest ściśle zasada pogłębiania zaufania obywateli do państwa i organów je reprezentujących, manifestująca się między innymi w tym, że działania organów administracyjnych jest przejrzyste i wolne od jakichkolwiek wątpliwości. Skarżący wskazał, że zasady te na gruncie niniejszej sprawy nie są przestrzegane, czego dowodem jest brak pouczenia ze strony organu rentowego oraz wydanie decyzji stwierdzającej ustanie ubezpieczenia po 6 latach od zaistnienia jakichkolwiek podstaw ku temu. W ocenie skarżącego nie istniały podstawy do wydania decyzji tego rodzaju z uwagi na to, że przepisy prawa materialnego mogą być stosowane w chwili ich obowiązywania, a nie ze skutkiem wstecznym. Ostatecznie wnioskodawca zarzucił, że organ rentowy wskazał błędną podstawę zaskarżonej decyzji, gdyż przepis art. 5a§1 cyt. ustawy nie precyzuje obowiązku, o którym mowa w uzasadnieniu decyzji, a który wynika z art. 5a § 5 cyt. ustawy.

Powyższy wyrok w pkt 2 zaskarżył organ rentowy. W uzasadnieniu podniesiono, iż wnioskodawca podlegając ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej nie spełniał przesłanek do objęcia ubezpieczeniem społecznym rolników z mocy ustawy, a wydanie decyzji o objęciu go tym ubezpieczeniem było dotknięte od samego początku wadą prawną wywołaną zatajeniem podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu (w tym zakresie organ rentowy powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego). Strona skarżąca podniosła, że sam fakt opłacania składek na ubezpieczenie nie może rodzić skutków prawnych odmiennych od wyraźnej regulacji ustawowej.

W odpowiedzi na apelację organu rentowego wnioskodawca wniósł o jej oddalenie ewentualnie odrzucenie. Skarżący zarzucił, że apelacja jest dotknięta brakiem formalnym, gdyż brak jest wniosków apelacyjnych (brak formalny do uzupełnienia, którego strona winna zostać zobowiązana). Wnioskodawca wskazał nadto, iż sformułowane przez organ rentowy zarzuty stanowią nieudolną formę podważenia orzeczenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawcy jest bezzasadna, natomiast apelacja wywiedziona przez KRUS skutkuje uchYLENIEM pkt II wyroku oraz poprzedzającej go decyzji i przekazaniem sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia uznać należy, że spór w przedmiotowej sprawie dotyczył tego, czy E. M. została zasadnie wyłączona od dnia 1 kwietnia 2005 r. z ubezpieczenia społecznego rolników, oraz czy Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prawidłowo stwierdził nieważność decyzji z dnia 19 grudnia 1998 r. w części dotyczącej podlegania przez J. M. ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie od dnia 4 listopada 1997 r.

W kwestii wykluczenia E. M. z ubezpieczenia społecznego rolników podkreślić należy i w sprawie znajduje zastosowanie przepis art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U., z 2006 r. nr 75, poz. 519 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 maja 2004 r. W dniu 2 maja 2004 r. weszła bowiem w życie ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873). Aktem tym nadano nowe brzmienie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Przede wszystkim wydłużono okres nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników uprawiający osobę podejmującą pozarolniczą działalność gospodarczą do wyboru systemu ubezpieczenia społecznego i uzależniono możliwość tego wyboru od formy opodatkowania wspomnianej pozarolniczej działalności gospodarczej. W myśl znowelizowanego ust. 1 powołanego artykułu, rolnik lub domownik, który podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata i rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpoczął współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlegał nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie był pracownikiem i nie pozostawał w stosunku służbowym. Stosownie do ust. 5 tego artykułu, do dnia 14 lutego każdego roku rolnik lub domownik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu, zobowiązany był po rozliczeniu roku podatkowego złożyć w Kasie zaświadczenie właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok. W świetle ust. 7 zmienionego art. 5a niezachowanie terminu, o którym mowa w ust. 5, o ile nadal prowadzona była pozarolnicza działalność gospodarcza, było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć wspomniane zaświadczenie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 lutego 2012 r., sygn. akt III UK 51/11, stwierdził, że rolnik (domownik) prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą i zamierzający nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy art. 5a ustawy z 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników powinien, zgodnie z ust. 5 tego artykułu w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 2 kwietnia 2004 r. oraz ust. 3 i 4 tego artykułu w redakcji wprowadzonej ustawą zmieniającą z dnia 1 lipca 2005 r., udokumentować kwotę należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego, złożonym w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do dnia odpowiednio 14 lutego i 31 maja każdego roku podatkowego **Termin do dokonania tej czynności jest terminem prawa materialnego, a jego niedochowanie implikuje - w myśl pierwotnie ust. 7 a obecnie ust. 5 i 6 tego artykułu - ustanie rolniczego ubezpieczenia społecznego.** Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Bezsprzeczne jest, iż E. M. nie złożyła przedmiotowego zaświadczenia, co tym samym potwierdza zasadność decyzji organu rentowego z dnia 14 października 2011 r. oraz przyjętego przez Sąd Okręgowy rozstrzygnięcia w tym zakresie.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 7 września 2006 r., sygn. akt III SA/Wa 362/06 uznał, iż z przepisu art. 9 k.p.a. nie można wywodzić istnienia po stronie organu rentowego obowiązku informowania z urzędu strony postępowania o wszystkich środkach prawnych przysługujących jej w postępowaniu. Określony w art. 9 k.p.a. obowiązek doznaje uszczegółowienia w przepisach zobowiązujących organ do informowania z urzędu strony o środkach zaskarżania rozstrzygnięć wydawanych w toku postępowania. W zakresie pozostałych środków prawnych przysługujących stronie można uznać istnienie obowiązku informowania strony o tych środkach ale na wniosek, gdyż w przeciwnym razie organ obowiązany byłby świadczyć w toku postępowania na rzecz strony nieograniczoną pomoc prawną. Z tych względów działanie organu rentowego nie sprowadza się do zapewnienia stronie indywidualnej pomocy prawnej udzielanej z urzędu i w każdym zakresie spraw, a jedynie funkcji informacyjnej, inicjowanej przez osobą zainteresowaną. Niedopełnienie przez E. M. obowiązku pozyskania stosownych informacji nie stanowi usprawiedliwienia dla uchybienia określonego terminu. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2008 r., I UK 287/07, OSNP 2009/13-14/182 stwierdził, że Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała obowiązku indywidualnego zawiadamiania rolników o konieczności udokumentowania formy opodatkowania oraz wysokości podatku, a także o skutku jego zaniechania, określonych w art. 5 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873 ze zm.). Termin z art. 5 ust. 1 ustawy z 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników

jest terminem prawa materialnego, którego upływ powoduje ustanie ubezpieczenia społecznego rolników. Brak jest zatem na gruncie niniejszej sprawy za uzasadnione uznać zarzuty sformułowane w wywiezionej przez wnioskodawcę apelacji. Jakkolwiek w decyzji organ rentowy wskazał art. 5a ust. 1 cyt. ustawy, to jednakże z jej treści wynika wprost, iż organ rentowy oparł zaskarżoną decyzją na podstawie właściwych przepisów (art. 5a ust. 1, 5 i 7 cyt. ustawy).

W kwestii stwierdzenia przez KRUS nieważności decyzji z dnia 19 grudnia 1998 r. podnieść należy, że zastosowanie znajdzie przepis art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.), który stanowi, iż prawo lub zobowiązanie stwierdzone decyzją ostateczną Zakładu ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie. Decyzje ostateczne Zakładu, od których nie zostało wniesione odwołanie do właściwego sądu, mogą być z urzędu przez Zakład uchylone, zmienione lub unieważnione, na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego (ust. 2). Brak jest w niniejszej sprawie podstaw do stwierdzenia nieważności decyzji KRUS z dnia 19 grudnia 1998 r. na mocy decyzji z dnia 17 października 2011 r., gdyż w sprawie nie zachodzi sytuacja o której mowa w art. 156§ 1 pkt 2 k.p.a. Organ rentowy nie wydał bowiem decyzji z dnia 19 grudnia 1998 r. bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa. Nie można bowiem obciążać organu rentowego okolicznością, iż wnioskodawca zataił fakt prowadzenia działalności gospodarczej. Sprawia to, że decyzja, w oparciu o ujawnione informacje była prawidłowa. Dopiero powzięcie przez organ rentowy informacji o rzeczywistym stanie faktycznym, tj. o fakcie, że w dacie zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników wnioskodawca prowadził działalność gospodarczą, daje podstawę do ponownego ustalenia prawa, jednakże w oparciu o art. 83a ust. 1 cyt. ustawy. Na stanowisku takim stanął także Sąd Najwyższy, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 września 2009 r. sygn. akt I UK 109/09, OSNP 2011/9-10/132 podniósł, że organ rentowy w treści decyzji jako jej podstawę prawną wskazał art. 83a ust. 2 ustawy o s.u.s. Powołanie tego przepisu było jednak błędne w sposób dość oczywisty. Przede wszystkim organ rentowy nie wskazał żadnego przepisu Kodeksu postępowania administracyjnego, który dawał podstawę do wydania tej decyzji. Z uzasadnienia decyzji wynika, że została ona wydana po ujawnieniu przez organ rentowy istotnych okoliczności istniejących przed wydaniem decyzji z dnia 12 maja 2001 r., które rzutowały na obowiązek podlegania przez ubezpieczoną rolnicemu ubezpieczeniu społecznemu (chodziło o ujawnienie, że ubezpieczona od 18 listopada 1999 r. do 31 marca 2000 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu z tytułu zarejestrowania w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna z prawem do zasiłku). **Rzeczywistą podstawą prawną zaskarżonej decyzji nie był więc art. 83a ust. 2 ustawy o s.u.s., a na gruncie tej ustawy powinien być wskazany art. 83a ust. 1, którego przesłanki były niewątpliwie spełnione.** W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się bowiem, że w przypadku ponownego ustalenia przez organ rentowy z urzędu tytułu podlegania (niepodlegania) ubezpieczeniu społecznemu wynikającemu z ujawnienia istotnych okoliczności istniejących przed wydaniem wcześniejszej decyzji ostatecznej (zatajenie faktu podlegania ubezpieczeniu społecznemu), ponownie wydana deklaratoryjna decyzja o niepodleganiu rolnicemu tytułowi ubezpieczenia społecznego wywołuje skutek z mocą wsteczną (wyroki z dnia 19 września 2007 r., III UK 39/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 330; z dnia 11 marca 2008 r., I UK 256/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 159 oraz z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 312/07, LEX nr 494130).

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy zbędnie dokonywał szczegółowej analizy, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, gdyż w sprawie nie zachodziła potrzeba odwoływania się do przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. Podnieść należy zresztą, że Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2 marca 2011 r., II OSK 2226/10, stwierdził, iż naruszenie prawa tylko wtedy ma charakter rażący, gdy akt administracyjny został wydany wbrew nakazowi lub zakazowi ustanowionemu w przepisie prawnym, wbrew wszystkim przesłankom przepisu nadano prawa albo ich odmówiono, albo obarczono stroną obowiązkiem albo uchylono obowiązek. Cechą rażącego naruszenia prawa jest to, że treść aktu pozostaje w jawnej sprzeczności z treścią przepisu przez proste zestawienie ich ze sobą. Dla oceny, czy dane naruszenie prawa ma charakter rażącego naruszenia istotne są skutki które to naruszenie wywołuje, jeżeli skutki te są niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia wymagań praworządności, to takie naruszenie ma cechy rażącego naruszenia prawa. Jak podkreślono powyżej sytuacja taka na gruncie niniejszej sprawy nie miała miejsca. Skoro Sąd Apelacyjny przesądził, że w sprawie

nie ma zastosowania przepis art. 156 k.p.a. za zbyteczne uznał odniesienia się do stanowiska Sądu I instancji w kwestii nieodwracalności skutków pranych jakie wywołała decyzja z dnia 19 grudnia 1998 r.

Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał, że w ponownym postępowaniu organ rentowy winien dążyć do ustalenia, czy ujawnione fakty mają wpływ na zmianę dokonanych wcześniej ustaleń, gdyż bezpośrednim celem ponownego ustalenia w trybie art. 83 par. 1 k.p.a. jest ponowne rozstrzygnięcie o uprawnieniach powstałych ex lege przed wydaniem weryfikowanych decyzji. Uzasadnieniem dla ponowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją organu ubezpieczeń społecznych, wyznaczającym jego cel, jest niezgodność zawartego w niej rozstrzygnięcia z ukształtowaną ex lege sytuacją prawną wnioskodawcy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny uznał, iż powyższe okoliczności na gruncie art. 386 § 4 k.p.c. stanowią podstawę do uchylecia pkt 2 wyroku oraz poprzedzającej go decyzji i przekazania sprawy organowi rentowemu do ponownego rozpoznania, o czym orzeczono jak w pkt II sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł jak w pkt III sentencji wyroku na zasadzie art. 98 k.p.c.